

Для кращого розуміння значення бюджету як інструмента макроекономічної політики доцільно розглянути державний бюджет за структурою головного фінансового плану країни у поєднанні з його економічною сутністю.

Література:

1. Экономическая теория / Под ред. д.э.н. Л.И. Добрынина, д.э.н., проф. Л.С. Тарасевича. - СПб.: ПИТЕР, 1997. - 476 с.
2. Иловайский С.И. Учебник финансового права. - СПб., 1912. - 385 с.
3. Мочерный С.В., Симоненко В.К., Секретарюк В.В., Устенко А.А. Основы экономической теории. - К.: Знання, 2000. - 607 с.

Оксана Мелих,
викладач

**ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ
ДОСЯГНЕННЯ В УКРАЇНІ**

Проблема побудови оптимальної валютно-курсової політики має важливе значення для кожної країни і набуває особливої актуальності у час економічних криз та при переході від одних типів економічних систем до інших. Від характеру валютно-курсової політики залежить стабільність національної валюти, бюджетна дієздатність держави, стан її валютних резервів, купівельна спроможність населення, інвестиційний клімат, обсяг експортно-імпортних операцій та виробництва, стан платіжного балансу.

Економіка України все ще перебуває у процесі трансформації, а валютна система держави є одним із основних об'єктів реформування. Крім того, важка економічна ситуація в Україні на початку 90-х років, та валютно-фінансова криза 1998 року особливо підкреслили важливість правильного вибору валютного режиму і інструментів валютної політики.

Проблематика валютно-курсової політики стає ще актуальнішою в умовах, коли на світових фінансових ринках відбувається девальвація курсу долара США. Адже стабільність гривні зазвичай оцінюється відносно даної валюти, оскільки в Україні діє керована прив'язка національної грошової одиниці до долара.

Необхідність розв'язання цих проблем потребує пошуку шляхів вдосконалення валютно-курсової політики України.

Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні проблеми валютно-курсової політики відіграють праці зарубіжних та вітчизняних вчених: Береславської, Белоусова, Вахненко, Гальчинського, Грищенка, Михайличенка, Обсфельда, Фішера, Франкеля, Шаповалова та ін.

Зважаючи на актуальність вищезазначених проблем визначимо такі завдання: розглянути умови за яких формувалася валютно-курсова політика у взаємозв'язку з макроекономічними процесами; визначити її роль та місце в економічному розвитку; окреслити перспективи валютно-курсової політики та запропонувати напрями її оптимізації.

На початку становлення ринкової економіки в Україні, рішення щодо підтримки стабільності номінального курсу гривні відносно долара США, у кризових умовах макроекономічної нестабільності, недовіри до національної валюти, скорочення виробництва, повального імпорту споживчої продукції та недостатності її внутрішнього виробництва, відсутності ринкової структурованості української економіки дало змогу стабілізувати ситуацію. В умовах недовіри до національної валюти, економічні суб'єкти отримали можливість планувати свою діяльність, інвестиції та виробництво у прив'язці до валютного курсу, що став тим елементом стабільності, без якого бізнес не має змоги планувати та реалізовувати власні програми розвитку [4, 3].

Проте, вперше курсової стабільності вдалося досягти у 1996 р., оскільки попередні спроби підтримувати на певному рівні валютний курс були невдалими, адже дестабілізуючим фактором виступала бюджетна політика, що потребувала емісійного фінансування значного дефіциту бюджету. З 1997 року бюджетний дефіцит фінансувався переважно через участь нерезидентів на внутрішньому ринку ОВДП, що створило ілюзію фінансової стабільності, яка закінчилась валютною кризою у 1998 році.

Україна, задекларувавши в 1999 р. перехід до плаваючого валютного курсу, зберегла прив'язку до долара США, що дозволило вирішити проблему стабілізації економіки в умовах інфляції. Це була якісно інша політика, оскільки курс гривні, що підтримувався, виявився не завищеним, як раніше, а заниженим, що надало значні переваги вітчизняним експортерам, які на тлі поліпшення світової кон'юнктури на традиційні товари українського експорту змогли швидко наростити обсяги виробництва. Занижений курс гривні сприяв, також, розвитку імпортозаміщуючих виробництв. Починаючи з 2000 року встановилось стійке позитивне сальдо поточного рахунку платіжного балансу, відбулись якісні зміни в реальному секторі економіки (уряд започаткував низку реформ спрямованих, зокрема, на встановлення прозорості енергетичного сектору, боротьбу з взаємозаліками та бартером), радикальних змін зазнала бюджетна політика (у 2000-2003 рр. рівень дефіциту бюджету не перевищував 1% ВВП).

Ще одним яскравим індикатором вдалої валютно-курсової політики НБУ є ріст чистих міжнародних резервів, які на кінець 2005 року становили 19474 млн. дол. США. Завдяки суттєвому зростанню обсягів міжнародних резервів, підвищилося валютне забезпечення грошової бази, збільшилися можливості з погашення та обслуговування зовнішнього державного боргу, розширилися

можливості НБУ щодо стабілізації валютного ринку та регулювання обмінного курсу при тимчасових коливаннях попиту і пропозиції валюти, інвестори отримали позитивний сигнал, що сприяло зменшенню вартості зовнішніх запозичень [3, 10].

Слід відзначити, що використання Україною регульованого плаваючого валютного курсу дало змогу залишити практично незмінним з 2003 року номінальний курс гривні щодо долара США та дозволило: втримати інфляцію (обмінний курс виступав ціновим якорем); уникнути зовнішніх шоків; забезпечити сприятливу динаміку реального ефективного обмінного курсу; провадити активну монетарну політику; швидко наростити обсяги виробництва, переважно в орієнтованих на експорт секторах економіки; на базі експорту продукції з низьким ступенем обробки здійснити швидке первинне накопичення капіталу необхідне для подальшого розвитку ринкової економіки; накопичити НБУ валютні резерви та ремонетизувати економіку [4, 4].

Так, за період з 2000 року по 2004 рік офіційний курс гривні щодо долара США зріс на 2,2%, інфляція становила 47,9%, тоді як грошова маса зросла до 376,1%. Крім того, номінальна девальвація курсу гривня/євро становила 20.4%, що суттєво зміцнило позиції українських експортерів [2, 146].

Водночас, незважаючи на позитивні результати, отримані Україною від прив'язки гривні до долара США, варто відзначити "побічні ефекти" даної політики.

Основною проблемою курсоутворення в Україні є стрімке знецінення гривні щодо євро (протягом 2002-2003 рр. на 42,7%). яке відбувається паралельно із знеціненням долара США щодо єдиної європейської валюти. Таким чином, діючий механізм курсоутворення гривні з орієнтиром на прив'язку до долара США починає набувати негативного забарвлення і створює загрозу фінансовій безпеці держави. На думку Стенлі Фішера, валютні прив'язки були одним із факторів, що спричинили розвиток фінансових криз у країнах, що розвиваються (Мексика, Таїланд, Індонезія, Корея, Туреччина та ін.)

З однією боку, девальвація гривні стосовно євро сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних експортерів, а з іншого - призводить до значного подорожчання товарів що імпортовані з Європейського Союзу.

Прив'язка гривні до долара США, призводить до подальшої доларизації економіки України та не сприяє інтеграційним процесам до Європейського Союзу. Сьогодні Україна належить до країн з помірним рівнем доларизації економіки, оскільки починаючи з 2001 року в державі спостерігається позитивна динаміка до його зниження. На жаль, ця тенденція не отримала подальшого розвитку, і вже з 2003 року, незважаючи на ревальвацію курсу гривні, розпочався зворотній процес - зростання рівня доларизації економіки.

Так, якщо рівень доларизації економіки у 2003 році становив 20,8%, то в 2004 році -24,2%, а на кінець першого півріччя 2005 року - 22,7% [1, 23].

Стрімка девальвація курсу гривня/євро створює значний розрив між купівельною спроможністю громадян України і мешканців Європейського Союзу.

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів посилюється чутливість України до зовнішніх чинників, що вимагає запровадження гнучкої політики обмінного курсу.

Враховуючи вище висвітлене, для прискорення розвитку економічних процесів в Україні та якісної реалізації валютно-курсової політики НБУ, зміна валютного режиму повинна відбуватись з урахуванням наступних концепцій:

- різка відмова від прив'язки гривні до долара США може призвести до падіння валютного курсу, і як наслідок ринок може втратити ліквідність;
- альтернативним важелем валютно-курсової політики могла б стати зміна прив'язки на користь кошика валют (долар, євро, російський рубль);

у довгостроковій стратегії валютно-курсової політики України, необхідно визначити параметри, за яких буде доцільно відмовитись від практики валютної прив'язки у вигляді регульованого плаваючого валютного курсу на користь вільного плаваючого валютного курсу, який з огляду на світовий досвід є найбільш ефективним та економічно безпечним [2, 147].

Література:

1. Береславська О. Ревальвація гривні: вплив на інфляційні процеси в Україні та рівень доларизації економіки // Вісник Національного Банку України. - 2006. - № 2. - с.20-24.
2. Голуб Л., Кущнір Л. Оптимізація моделі валютного режиму в Україні // Регіональна економіка. - 2005. - № 1. — с. 143-147.
3. Шамшетдінов Ю. Пріоритети валютно-курсової політики НБУ // Вісник Національного Банку України. - 2004 - № 8. - с.9-11
4. Шаповалов А. Стратегічні напрями курсової політики України у рамках моделі сталого економічного розвитку // Вісник Національного Банку України. - 2005. - № 11. - с.3-7.

Василь Михальський,
викладач

ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Для економік країн, що перебувають в умовах перехідного періоду, характерна надзвичайна відкритість та вразливість. Їх відкритість обумовлена нагальною потребою залучення капіталу для здійснення економічних та соціальних реформ, а вразливість пов'язана з тим, що вони не мають